

Göteborgs universitet
Institutionen för svenska språket

Flickors och pojkars användning av åsiktsuttryckande adverb i
skriven text

Öjvind Pålsson

Specialarbete, 10 poäng
Svenska språket, fördjupningskurs 1, SV4200 (61-80 poäng)
Pedagogisk-didaktiskt examensarbete
Nya lärarprogrammet
Höstterminen 2005
Handledare: Orla Vigsö
Examinator: Maja Lindfors Viklund

Sammandrag

I studien undersöks om det finns något samband mellan kön och hur författarens åsikter uttrycks i elevtexter. Kvantitativa metoder används för att undersöka den relativa användningen av adverb med förstärkande funktion av författarens åsikt, eller direkt kommenterande adverb som uttrycker åsikt. Materialet som används för undersökningen är uppsatser i svenska från det nationella provet i svenska. De statistiska resultaten visar att flickornas texter innehöll färre förstärkande eller åsiktsuttryckande adverb jämfört med pojkarnas texter. Den individuella variationen är stor, men det finns en klar tendens att pojkarna använder fler förstärkande uttryck än vad flickor gör i sina texter. Skillnaden i uttryck påminner mycket om skillnaden mellan berättande text och mer utredande texter.

Den skillnad som finns i hur uttryck förstärks eller försvagas påverkar hur trovärdiga författarens åsikter framstår för läsaren. Detta innebär att skolans arbete med berättande typer av text och med mer formell text därför skulle kunna användas som ett verktyg för att nå de mål för jämställdhet som finns i läroplanerna. Ett mer direkt uttryckt åsikt är också viktig för att man skall kunna framföra åsikter på ett slagkraftigt sätt. Den könsskillnad som finns i uttrycket i texterna aktualiserar den skillnad som finns i samhället bland annat då det gäller lön, karriärmöjligheter och möjlighet att kunna påverka i samhället.

Index

1. Inledning	1
2. Syfte	1
3. Genusforskning.....	1
4. Material.....	3
5. Metod och definitioner	5
6. Tidigare forskning	6
7. Resultat	8
8. Diskussion av resultat i förhållande till tidigare forskning.....	9
9. Betydelse för skolsituationen	10
9.1 Skolans ansvar	10
9.2 Skrivande i skolan	11
9.3 Text och jämställdhet	13
10. Sammanfattning.....	15
11. Litteratur	17
12. Bilagor	19
12.1 Tabell 2	19
12.2 Exempel på elevtexter	20

1. Inledning

Talar kvinnor och män olika språk? Det har länge funnits många och heta debatter om hur kvinnor förtrycks av mäns språkanvändning. Främst har detta gällt olika talsituationer, men dessutom verkar det finnas skillnader i skrift. Det verkar finnas, oavsett anledning, en statistisk skillnad mellan hur flickor och pojkar skriver. Denna skillnad ligger inte bara i kompetens eller ämnesval utan syns också i ordval och stil. Även om anledningen skulle vara negativa sociala faktorer så kvarstår faktum. I skolan bör man utgå från den kunskap och de förutsättningar eleverna har för att ge dem en så bra utbildning som möjligt. Om de generella förutsättningarna för pojkar och flickor är olika så bör man vara medveten om vad det kan innebära för undervisningen i skolan. Oftast är det muntliga texter som undersöks inom genusforskningen i skolan. För att bredda arbetet för jämställdhet är det viktigt att också se de skrivna texterna i ett genusperspektiv eftersom den skrivna texten är oerhört viktig både i skolan och i arbetslivet.

2. Syfte

Syftet med detta arbete är att främst studera pojkars och flickors bruk av adverb i skriven text för att undersöka om det finns några skillnader i frekvens. Syftet är även att undersöka vad en eventuell skillnad kan ha för betydelse för arbetet med skriven text i den svenska skolan.

3. Genusforskning

Forskningen med kön som en variabel är relativt ung. Tidigare forskning var ofta mer preskriberande än beskrivande. Det fanns alltså ett idealmönster för alla typer av text, och alla texter kunde därför jämföras med en redan etablerat förebild. Detta sätt att se på både talad och skriven text ifrågasattes senare då man började undersöka olika typer av variation i texten i förhållande till omgivande faktorer. Sociolingvistik blev ett nytt vetenskapligt fält som undersökte språk i ett socialt perspektiv. Forskningen inom detta område använder olika sociala variabler vid undersökningen av språk används. Ofta ser man William Labov som en av de första i en då ny trend att utgå från dessa variabler. Han gjorde en undersökning om språklig variation i New York och fann skillnader mellan hur olika grupper uttalade fonemet (r) i olika butiker i

New York (Labov 1972:43-69). Han ställde frågor till anställda i tre olika butiker för att se om de uttalade (r) på olika sätt, eftersom butikerna riktade sig till olika sociala klasser. Han fann att det innebar större prestige att uttala (r) i New York eftersom de som ingick i undersökningen uttalade (r) när de skulle tala tydligt. Kvinnor uttalade (r) oftare än män med liknande social bakgrund. En uppföljning gjordes av Peter Trudgill i Norwich (Trudgill 1972) där han studerade uttalet av den sista konsonanten i ord som *walking* och *running*. I brittisk engelska uttalas ljudet som stavas -ng oftast som bakre nasal, men i Norwich var uttalet -n, *walkin'* och *talkin'*, vanligt. I studien fann han bland annat att det avvikande uttalet var vanligare hos män än hos kvinnor. Denna skillnad fanns hos alla sociala grupper. När informanterna tillfrågades tenderade kvinnor att påstå att de använde standardformen oftare än de gjorde. Däremot sade männen ofta att de använde ett dialektalt uttal oftare än de gjorde. Dessa studier var bland de första inom det nya forskningsfältet sociolingvistik och till viss del utgjorde de startskottet för forskningen om genus och dess betydelse för hur språket används i olika situationer.

Också kvinnors möjliga socialisering till tystnad har studerats utifrån många perspektiv. En tidig tongivande forskare var Robin Lakoff. I hennes undersökning *Language and Woman's Place* (1973) finns det bland annat en hypotes att det kunde finnas en skillnad i ordval hos kvinnor respektive män. Hon använde observationer i klassrum för att påvisa att barn undervisas i enlighet med könsfördomar. Detta skulle tvinga kvinnor att använda neutralt språk i officiella sammanhang och kvinnligt språk med vänner och därmed få dem att använda olika språk för att anpassa sig till omgivningen och bli accepterade. Lakoff menar att det är männens norm som dominerar i språket och i samhället. Männen framstår som mer säkra i tal och använder starkare uttryck. Hon menar också att kvinnors användande av adjektiv varierar med omgivningen, något som i så fall skulle betyda att det finns skillnader mellan kvinnors och mäns textproduktion.

Andra forskare som t.ex. Steven Pinker menar att det inte finns någon anledning att söka efter könsskillnader eftersom sådana kommer att hittas bara man söker (Pinker 1994:429). Han menar att eftersom de fysiska förutsättningarna är lika så är det bättre att leta efter likheter, då de individuella skillnaderna är mycket större. Mary Talbot kommer till samma slutsats men av andra orsaker i *Language and Gender* (1998).

Hon menar att all forskning om könsrelaterade skillnader i språk är meningslös eftersom orsaken till dessa skillnader är ett ojämnt samhälle (Talbot 1998:10- 11). Istället studerade hon hur språket användes för att förtrycka kvinnor. Tanken bakom denna forskning är att hitta felaktigheter och utveckla verktyg att rätta till dem eftersom språket är ett kraftfullt verktyg. Denna inriktning har varit livaktig sen sjuttioalet och man fortsätter att studera och föreslå språkförändringar.

Inom datalingvistik utgår forskningen från stora databaser för att finna statistiska skillnader och likheter i språk. Bland annat har man funnit skillnader mellan kvinnors och mäns språk i skriven text. Databaserna som används i denna forskning är mycket stora, något som gör att tendenser och skillnader blir statistiskt säkerställda även om de inte är stora. I studien *Gender, genre, and writing style in formal written texts* (Koppel 2003) används en algoritm i ett datorprogram som sägs kunna skilja på en text producerad av en kvinna och en text producerad av en man. Genom att söka efter typiska ord eller syntax fungerar den med runt 80 % säkerhet för både facktext och skönlitteratur. Säkerheten hos programmet verkar indikera att det finns någon faktisk bakgrund till den gamla föreställningen att kvinnor och män uttrycker sig olika. Det verkar enligt undersökningen som om män talar mer om påtagliga objekt och kvinnor mer om relationer. Kvinnliga författare använder fler pronomen jämfört med män, medan männen föredrar ord som bestämmer substantiv och kvantifierar dem. Det finns en skillnad i användandet av plurala pronomina som visar på en möjlig manlig tendens att kategorisera istället för att personifiera. Skillnaden i stil påminner om den skillnad som ofta återfinns mellan berättande och beskrivande texter. Programmet kan urskilja genre med 98 % säkerhet, vilket inte är överraskande med tanke på att facktexter är mer beskrivande än skönlitterära texter.

4. Material

Materialet i denna undersökning består av 32 slumpvis valda uppsatser från det nationella provet i Svenska 2002 för elever i år 9. Hälften av dessa är producerade av flickor och hälften av pojkar (i bilaga 12.2 finns exempeltexter från materialet). För att med säkerhet kunna fastställa ett säkrare statistiskt resultat är det troligtvis bättre att arbeta med ett mycket större material, men jag har nöjt mig med ett litet i denna undersökning. När texter jämförs är det en fördel om texterna har till-

kommit under liknande förhållanden. Därför är texter från nationella prov lämpliga eftersom de producerats under liknande förutsättningar, även om lokala förhållanden säkerligen varierar. Uppsatsämnet för texterna i denna studie är följande:

Ungdomar idag talar ofta om respekt. Respekt betyder aktning, vördnad. En del menar att respekt är detsamma som popularitet, andra tänker på fruktan eller styrka. Respekt kan man också känna inför den som vågar gå sin egen väg eller inför naturens krafter. Ordet respekt tolkas olika av olika människor. Vilken är din åsikt?
Skriv en *artikel* till en ungdomstidning och berätta om vad du har respekt för. Förklara varför du tänker som du gör.

Antalet ord per uppsats ger ofta åtminstone en grov indikation om elevernas prestationsnivå. Medellängden för flickornas texter är 378 ord, och för pojkar 407 ord. I många undersökta material är flickors texter längre än pojkarnas, men i detta fall har flickorna kortare texter. Ofta kan texters längd ses som det enklaste sättet att bedöma en text (Garme 1996), men det går i detta fall inte att avgöra om flickorna ansåg att texten borde vara kort eller om de inte lyckades skriva längre texter. Ämnesvalet och genren kan påverka elevernas resultat både när det gäller textens längd och antalet adverb. Däremot kan skillnaden mellan flickors och pojkars relativa användning av åsiktsuttryckande adverb kvarstå även om texterna har olika längd. Det är möjligt att eleverna inte kunnat avgöra vilken typ av text de skulle skriva även om detta klart angivits i instruktionerna. Elevernas förförståelse av hur texten bör se ut påverkar de texter de själva producerar. Om det inte finns medvetenhet om de olika textgenrer som förekommer i en tidning kan drag från olika genrer ha blandats när eleverna skulle skriva texten. En artikel i en tidning uttrycker inte alltid åsikter, men i detta fall fick eleverna instruktioner om att uttrycka sina åsikter i den artikel som de skulle skriva. Instruktionen till eleverna löd: *Välj en av följande uppgifter att skriva om! Texten under rubriken kan vara till inspiration och hjälp när du skriver!* Eleverna uppmanades således att uttrycka vilken deras åsikt i frågan var. Rimligtvis kommer de då att argumentera för sin ståndpunkt, men kan möjligtvis ha olika uppfattningar om hur en artikel bör se ut.

5. Metod och definitioner

I detta arbete studeras främst pojkars och flickors bruk av adverb i skriven text, men även adjektiv har räknats för att jag skulle få en referens att jämföra med. Andra undersökningar visar att det finns tendenser att använda olika typer av ord i uppsatser (Garme 1996). Adverb har många olika funktioner i svenska språket. I denna undersökning undersöks om olika typer av adverb används med olika frekvens av flickor och pojkar.

Adverb anger enligt Svenska Akademiens Grammatik oftast en omständighet (SAG 2:9). Detta är ett vagt begrepp, och adverb som grupp innehåller många typer av ord. Orsaken till den stora variationen är troligen att ord som inte passar in i någon annan grupp samlats här. De adverb som räknats i denna undersökning är modala satsadverb och adverb som uttrycker talarattityd. Modala satsadverb modifierar hela satsen eller delar av satsen så att betydelsen eller dess omfång ändras (SAG 4:84). De uttrycker alltså en kommentar från talaren till det övriga satsinnehållet eller till den språkhandling som satsen uttrycker. Attityden som uttrycks genom adverbialen intas av talaren och inte av någon av de textpersoner som satsen refererar till (talaktsadverb). Detta visas i exempel 1 och 2, där ordet *absolut* framhäver författarens åsikter. I det andra exemplet kommenterar författaren satsens innebörd genom ordet *tyvär*[r]. I exempel 3 och 4 visas hur orden *väl*[l] och *nog* modifierar satsens innebörd så att den uppfattas som att den som producerat texten av läsaren upplevs som mindre säker på sin sak.

1. En människa som vill stå ut, som vill ha allas blickar på sig har jag *absolut* inget imot...
2. Till slut blev hon *tyvär* mördad.
3. ... alla har vi *väll* någon brist som man vill bli acksepterad för...
4. Jag skulle *nog* inte kunna stå för en stor okänd grupp och kunna prata.

Till åsiktsuttryckande adverb räknades t.ex. inte satsadverbet *inte*, eftersom det fyller en grammatisk funktion och inte uttrycker författarens direkta åsikt. Adverben kan ifrågasätta eller bekräfta innehållets sannolikhet. Sannolikhetsgraderingen med modala satsadverb är vanlig med försvagande ord som *kanske*, *antagligen* eller *väl*, men kan också

vara ett direkt uttryck för talarens säkerhet i fall som *garanterat* (SAG 4:104). Modala satsadverbialen *ju* räknades också som försvagande eftersom det hänvisar till andra källor än talarens trovärdighet (SAG 4:114). Adverb som uttrycker försanthållanden används ofta för att framhäva satsens sanningshalt, som t.ex. orden *absolut*, *bestämt* och *definitivt*, men också här finns försvagande uttryck som *rimligen* och *tydligen* (SAG 4:105). Indelningen i förstärkande och försvagande adverb gjorts efter den funktion ordet har i de satser där de förekommer.

Skillnader mellan flickor och pojkar kan vara svår att hantera i ett vetenskapligt arbete. Idag betraktas begreppet kön i Sverige oftast som något som är konstruerat i och upprätthållet inom samhället. Ofta ses inte heller könsskillnader som absoluta eller enbart fysiska. Några som forskar om kön anser också att de upplevda könsskillnaderna uppstår genom att man letar efter olikheter mellan könen (Talbot 1998:10,11). De skillnader eller variationer man hittar skapas i och med att man görs uppmärksam på dem. Enligt dessa forskare leder detta inte till att jämlikheten ökar utan till att den istället minskar. I denna undersökning studeras möjliga skillnader i uttryckssätt med avsikt att kunna förändra elevernas situation så att de får bättre förutsättningar. För att på något sätt kunna rätta till eventuell ojämlikhet är det nödvändigt att först identifiera hur den manifesteras hos eleverna. Genus betraktas inte som något absolut, men som grader på en skala (Talbot 1998:12). I detta arbete används dock för enkelhetens skull den indelning i flickor och pojkar som används vid registreringen av de nationella proven eftersom denna uppgift redan finns registrerad. Resultatet bör dock inte anses vara något som gäller varje individ, utan som ett statistiskt samband.

6. Tidigare forskning

Tidigare studier har också funnit skillnader mellan flickors och pojkars användning av adverb. Hultman finner i sitt arbete *gymnasistsvenska* (Hultman 1977:168-169) att flickor har något större andel ”övriga” (ej konjunktionella) adverb än pojkar. Detta gällde även de flickor som fått betyg 5 av 5. Författarna finner att många av dessa ord inte är nödvändiga i texten.

Kvalitativt sett har vi här att göra med de relativt innehållslösa småord som hänger ihop med en ”pratig” och okoncentrerad stil... Ibland präglas den här stilen också av osäkra vädjanden och halva ursäkter...

Detta verkar innebära att flickorna använde fler adverb med modal funktion som ifrågasatte sanningshalten eller sannolikheten i textens proposition. Även om detta inte var något som uppskattades med det stilideal som då var aktuellt, hade flickorna trots allt i medeltal högre betyg än pojkarna. Det genrer som då verkade eftersträvas var utredande eller klart argumenterande texter. I ett senare arbete finner Hultman att pojkar mer förberedda än flickor att använda offentligt språk både i skolan och senare i livet (Hultman 1989:21).

Lücher (1979) har undersökt användningen av förstärkande och modifierande adverb i elevspråk. I studien visas att flickor använder något fler förstärkande och modifierande adverb. Resultaten visar också att vissa ord, som *ganska* och *nästan* används mer frekvent av flickor. Andra ord, som *mycket* och *helt* används mer frekvent av pojkar i studien. Äldre elever använder också fler modifierande adverb än yngre. Ett intressant resultat är att skillnaden i användningen av adverb inte varierade mycket utom när eleverna skulle producera en argumenterande uppsats (Lücher 1979:26-27). Lücher frågar sig om den typen av uppsats var för svår för årskurs sju. Hon finner också att det inte finns någon självklar kopplingen mellan antalet adverb och betyg. Resultatet varierar beroende på vilka adverb som undersöks. Vid användning av många adverb blir betyget lågt, men vid relativt hög användning av modifierande adverb blir däremot betyget högt.

I forskningsöversikten *the Gender-linked Language Effect* refererar Mulac (2001) olika studier av könsskillnader i språk. Både kvantitativa och kvalitativa metoder har använts på både talat och skrivet material. Han visar exempel från flera studier som indikerar kön hos den som producerat texten. Resultatet visar att könets effekt på språket och könets effekt på själva bedömningen var separata. Detta gjordes genom att undersöka om den upplevda effekten på språket ändrades om texternas författare angavs som kvinnliga eller manliga. Både läsarens inställning till texten och den stil som författaren använde påverkade alltså om läsaren upplevde texten som trovärdig och att författaren själv uppfattades tro på det som stod i texten.

7. Resultat

För att kunna jämföra flickors och pojkars antal förstärkande och försvagande adverb i texterna behövde andra beskrivande ord också jämföras för att få en referens. Antalet räknade ord dividerades sedan med antalet ord per uppsats för på så sätt visa den relativa förekomsten av olika typer av ord. Antalet adjektiv jämfört med antalet ord per uppsats skilde sig inte signifikant mellan flickor och pojkar. Som synes i tabell 1 var flickornas relativa medeltal 4 % och pojkarnas 4,6 %. Detta motsvarar resultatet vid min tidigare undersökning där materialet var svenska elevers texter från det nationella provet i engelska (Pålsson 2003:11). Vid jämförelse av det relativa antalet tids-, grad- och rumsadverb fanns heller inga signifikanta skillnader mellan flickornas och pojkarnas resultat. Detta pekar rimligen på att texterna går att jämföra för att utgöra grunden till ett trovärdigt resultat.

TABELL 1. *Den relativa användningen av adjektiv, adverb, försvagande respektive förstärkande adverb jämfört med antalet ord per uppsats.*

	Adjektiv	Adverb	Försvagande	Förstärkande
Flickor	4,0 %	6,6 %	0,9 %	0,2 %
Pojkar	4,6 %	6,4 %	1,0 %	0,4 %

De åsiktsuttryckande adverbena var nästan dubbelt så vanliga i pojkarnas texter jämfört med flickornas. I genomsnitt hade pojkarna 1,75 åsiktsuttryckande adverbial. Flickorna hade 1 per text. Det som stärker resultatet är att andra undersökningar funnit att det finns skillnader i pojkars och flickors skriftspråk. I min tidigare studie (2003:14) av svenska elevers texter från det nationella provet i engelska fann jag att den relativa skillnaden mellan flickors och pojkars användning av åsiktsuttryckande adverb kvarstår trots att texterna tillhörde olika genrer och berörde olika ämnen. Skillnaden fanns i alla texter, även de som författats av elever med relativt låg prestationsnivå. I båda undersökningarna användes inte några åsiktsuttryckande adverb alls i vissa texter. I denna studie återfanns inte något åsiktsuttryckande adverb i sju av flickornas och fem av pojkarnas texter. Detta kan jämföras med att endast en flicka och en pojke inte hade producerat något modifierande adverb. Vid jämförelse av dessa båda texter hade enbart flickan varken använt ett modifierande eller ett åsiktsuttryckande adverb. Detta kan tyda på att

just denna text producerats av en elev som inte riktigt klarar av att producera en kvalificerad text inom genren i fråga, men tendensen i fördelningen av åsiktsuttryckande adverb verkar ändå gå att urskilja. En uppställning av resultat per text finns i tabell 2 i bilaga 1 (12.1).

8. Diskussion av resultat i förhållande till tidigare forskning

Trots att vissa delar av resultaten visar att skillnaderna inte är stora, så är skillnaden i användning av adverb som förstärker eller uttrycker åsikter tillräckligt stora för att anses vara reella. Det var däremot ingen större skillnad mellan flickor och pojkar när det gäller bruket av adjektiv och adverb. En stor variation i antalet adjektiv eller adverb i texterna hade inneburit att flickornas och pojkarnas texter hade varit mer olika varandra, och därför inte lika lätta att jämföra med varandra. Det finns också en skillnad i resultatet jämfört med Garmes studie (1996). Hon finner att flickor har en tendens att använda fler modifierande adverb som läsaren uppfattar påståenden i texten som kanske mindre trovärdiga. Dessa resultat innebär inte att pojkar uttrycker sig på ett kvalitativt bättre sätt än flickor. Den slutsats man kan dra är att flickor och pojkar, om man ser till tolkningen av det statistiska resultatet, verkar uttrycka sig olika. Variationen mellan olika individer är betydligt större än skillnaden mellan flickor och pojkar. Vissa pojkar och flickor använder inte alls åsiktsuttryckande adverb. Samtidigt verkar det finnas en skillnad i hur flickor och pojkar uttrycker sig. Denna skillnad är verklig och påtaglig både i denna undersöknings resultat och i andra studier av könsskillnader i språk (Mulac 2001). Därför är det viktigt att vara öppen för de följer ett sådant resultat kan få inom skolan. Den statistiska skillnaden finns, oavsett vad anledningen till denna variation är.

Jämfört med Hultmans resultat i *gymnasistsvenska* (1977:168-69) som pekar på att flickor har något större andel modala adverb som verkade försvagande än pojkarna, visar resultatet i föreliggande undersökning att samma skillnad mellan flickors och pojkars användning av förstärkande och försvagande modala adverb också fanns i detta material. Även i *Språk och kön i skolan* (1998:21) finner Hultman skillnader mellan flickors och pojkars språk. Den skillnad han finner innebär att pojkar använder ett språk som är brukligt i mer offentliga sammanhang i större utsträckning än vad flickor gör i skolan. Det innebär att den fria berättande stil flickorna är bra på inte motsvaras av en liknande säkerhet i en mer facktextbetonad stil. Pojkars sätt att uttrycka påståenden

med säkerhet i skriven text gör att de upplevs som mer övertygande än den mer försiktiga stil många flickor använder.

9. Betydelse för skolsituationen

Skolan har ett stort ansvar för elevernas utveckling både när det gäller att ge dem en grund till för ett rikt liv och bra förutsättningar för arbetslivet. Läroplanerna betonar vikten av elevernas möjligheter att uttrycka sig i skrift för att kunna delta framgångsrikt i ett demokratiskt samhälle, i yrkeslivet och att kunna skolan skall ge en bra grund för den personliga utvecklingen. En genomgående trend i skolan har varit att fokusera på ett berättande skrivande för att utveckla elevernas egna uttrycksmöjligheter. Mer formella genrer har ofta inte ingått i skolarbetet förrän relativt sent i grundskolans arbete med skrivna texter (Kuyumcu 2004:581).

9.1 Skolans ansvar

I läroplanerna för grundskolan (Utbildningsdepartementet 1994) står det redan i andra meningen att det är 'skolans viktigaste uppgift att skapa goda möjligheter för elevernas språkutveckling'. Den skrivna texten framhålls också som viktig. Ett av målen att sträva mot är att eleven '*gör det till en vana att skriva och genom skrivandet får ett medel för kontakt och påverkan, tänkande och lärande och också ett värdefullt redskap för fortsatta studier*'. Den kommunikativa aspekten inrymmer också att ge möjlighet att kunna uttrycka och påverka genom text. När IT har blivit allt viktigare och allt mer utbredd så blir också texten som medium för tankar och åsikter viktigare. Trots att många i och med den tekniska utvecklingen av datorer ansåg att formell skriftfärdighet inte var viktig, så har det elektroniska mediet istället gjort texten allt viktigare för framgång framförallt i yrkeslivet.

Jämlikhetstanken är grundläggande i skolans arbete (Utbildningsdepartementet 1994). Många har arbetat för att flickor skall få möjlighet att göra karriär inom yrken med hög status som traditionellt haft en manlig dominans. Områden som traditionellt har varit mansdominerade har troligtvis också haft ett språk som varit mer utredande än berättande. En annan satsning har varit att få pojkar att söka sig till områden som traditionellt haft en kvinnlig dominans. Men för att lyckas måste eleverna ha tillgång till det språk som används inom dessa områden. Detta

gäller inte bara flickor utan alla elever med en bakgrund som gör att de inte behärskar språket i olika situationer. Flickor med en sådan bakgrund har då ett än sämre utgångsläge. Ett mer formellt språk är viktigt för att verka trovärdig i många, officiella situationer. Därför är det viktigt att ge eleverna möjlighet att lära sig ett sådant språk, och att då inte se krav på textform enbart som något negativt.

9.2 Skrivande i skolan

Många undersökningar om elevarbete med utgår från texter med mer skönlitterär prägel. Ofta arbetar man i grundskolan med texter som inte är utredande, utan istället är tänkta att träna eleven i att uttrycka sig fritt. Detta vill man uppnå genom att utgå från elevernas egna upplevelser och intressen för att motivera dem att producera text.

Det finns många olika undersökningar om flickors och pojkars skrivande i skolan. Många rör bedömnings- och betygssättningsfrågor. En studie av Oscarson (1993) visar att flickor får bättre betyg än pojkar i skolan. I en analys av resultaten från nationella prov visar han att könsskillnaderna är minimala utom i fråga om skriven text (Oscarson 1993:108). Studien visar också att lärarna betonade den skrivna texten jämfört med muntliga framställningar eftersom de ansåg att den avslöjade mest om elevens kunskapsnivå (Oscarson 1993:136). Frågan är då vilka stilskillnader som finns mellan de texter flickorna och pojkarna producerar. Många forskare anser att (Garne 1996, Koppel 2003) flickor skriver texter som är mer personorienterade jämfört med pojkar, som istället har en tendens att skriva mer faktainriktat. Birgitta Garne (1996) har jämfört hur flickor och pojkar skriver inom en mer bestämd ram. Hon finner att flickorna använder fler personorienterade ord än pojkarna. I undersökningen hittar hon också en skillnad mellan flickor och pojkar i fråga om val av substantiv och sammansättningar av substantiv. Hon fann också att flickorna främst betonade ansvaret i uppgiften medan pojkarna istället betonade möjligheterna för den som har ansvaret. Varför flickor ofta skriver bättre än pojkar i den obligatoriska skolan finns det idag inte några säkra förklaringar till, men den skrivna texten skulle kunna vara en alternativ väg för flickor att uttrycka sig då de ofta känner tveksamhet inför att prata i en större grupp eller en grupp där pojkar ingår. Flickor har kanske en annan vana att skriva sammanhängande texter som dagböcker. Även om många flickor lyckas bra i grundskolan så uppstår problem när de under gymnasiet skall producera

text inom en annan genre än den berättande texten. I en utredande text finns mindre utrymme för ett personorienterat sätt att uttrycka sig. Många flickor upplever den nya genren som svår och blir ofta frustrerade (Garme 1996).

Enligt Josephson (1990:182) är skrivandet av facktexter försummat på alla stadier i skolan. Detta är något som troligen kan göra att pojkar, med sin mer fackspråkstextliga stil, ofta inte får utlopp för sitt sätt att skriva. De får inte samma möjlighet att utgå från sina förutsättningar som flickor. Samtidigt får flickor inte chansen att tidigt i utbildningen använda och förstå vetenskapliga texter. Om de tidigare kommer i kontakt med utredande text tappar de inte förtroendet för den egna förmågan då de i senare utbildning ska skriva sådana arbeten. Hultman menar att: '*[a]lltför ofta inriktas bedömningen av elevernas texter på stavning, interpunktion, ordval och ytliga grammatiska fel, medan de pragmatiska lämnas därhän*'. Solveig Hammarbäck (1989:157) skriver när hon diskuterar hur hon ser på ett för eleverna mer utvecklande arbete med elevtexter:

I det vägvalet vore det bra om man redan från lågstadiet behandlade varje elevtext som hemmahörande i någon av genrerna ingripande/kommentar, berättelse eller utredande/argumenterande framställning. Det blir då också naturligt att använda samma betraktelsesätt vid valet av litteratur och arbetssätt för hela svenskundervisningen så att eleverna tidigt blir pragmatiskt medvetna om olika texters funktion samt om de mer eller mindre uttalade krav som språkbrukarna därmed ställer på dem.

Fernberg och Holmberg skriver i sin artikel *Modala val kring en glad punkt* (2003) om en kåseriförfattares positionering i relation till en tidningsartikel. Den kvinnliga författaren lyckas enligt artikelförfattarna med att ifrågasätta tidningsartikeln utan att explicit motsätta sig de påståenden som finns, utan använder istället modala adverb för att uppnå denna effekt. Detta visar att flickor tar till vara på möjligheten att uttrycka sin uppfattning, men att de också har möjligheten att göra detta på ett något mer indirekt sätt. Problem kan uppstå när flera olika idéer eller åsikter jämförs med varandra. Då kan denna typ av text upplevas som osäker och vag. I en diskussion påverkas mottagaren av sättet på vilket åsikter uttrycks och också av gruppen den framförs i (Nilsson 2005:209). Den tänkta mottagaren blir alltså viktig inte bara för genren utan också för framförandet av åsikter.

9.3 Text och jämställdhet

Skolans mål är att nå alla elever och de skall i sin tur utvecklas utifrån sina förutsättningar. Om förutsättningarna för flickor och pojkar är olika så är det troligtvis bättre att låta dem få prestera bra inom någon genre tidigt i skrivutvecklingen. Jämställdhet är ett viktigt område, och läroplanen för grundskolan börjar med att behandla just demokratin och jämställdheten som grund i skolans arbete (Utbildningsdepartementet 1994). Det är svårt att säga vilka som lyckas bäst i skolan. Flickor får bättre betyg, men pojkar får generellt bättre lön om man ser i ett längre perspektiv. Undersökningar visar att pojkar har bättre självförtroende jämfört med flickor. En stor del av jämställdhetsarbetet är inriktat på självuppfattningen hos personer, något som poängteras i styrdokumentet för att främja samhället, demokratin och den personliga utvecklingen.

Medvetenhet om genrer är viktigt för eleverna. För att kunna bedöma och värdera innehållet i en text måste de vara medvetna om textens avsikt och övergripande funktion. Det är svårt att avgöra hur eleverna har uppfattat uppgiften eftersom kravet på en artikel, debattartikel eller en krönika skiljer sig åt i fråga om längd. Därför är det viktigt att eleverna får möjlighet att lära sig mer om de genrer som ofta används och ses som prioriterade i arbetslivet. Ett mottagarperspektiv är viktigt eftersom texten annars riskerar att inte uppfylla det syfte författaren har, även om ett sådant är problematiskt eftersom skolsituationen gör att resultatet skall bedömas av en lärare (Nyström 2000:26).

Maria Ohlsson finner i sin undersökning *Att konstruera kön* (Ohlsson 1999) att både flickor och pojkar uppvisade olika språkstrategier när de diskuterade i en enkönad grupp jämfört med när de var i en blandad grupp. Flickorna använde fler modifierande uttryck och färre uttryck som avvek från tidigare talares uttalanden i den blandade gruppen. Detta visar att de anpassade sig till omgivningen och anlade ett språkmönster som de socialiserats in i och därmed inte känner att de borde argumentera på ett självsäkert sätt. Denna studie visar att samma tendens kan skönjas också i ett skrivet material.

Hultman menar i *Språk och kön i skolan* (1998) att flickor socialiseras till tystnad i den offentliga debatten. Han menar att flickor måste få

samma respekt för sina åsikter som pojkar får, både av flickor och av pojkar. Däremot anser han att det inte finns någon skillnad mellan flickors och pojkars sätt att skriva (Hultman 1998:27), något som kanske kan ifrågasättas om man jämför med Mulac (2001) som använde olika tekniker för att motverka just denna effekt och ändå kom fram till ett liknande resultat. Den osäkerhet som drabbar många flickor när de ska skriva analyserande texter på gymnasiet kan troligtvis dämpas om man introducerar arbete med olika typer av texter i skolan tidigare. Ett medvetet arbete med olika väl definierade typer av text skulle troligtvis ge flickorna större säkerhet när det gäller mer analyserande text. En bakomliggande orsak till valet att använda färre förstärkande åsiktsuttryckande adverb kan vara att relativt många flickor inte vågar att på ett mer demonstrativt sätt uttrycka vad de tycker offentligt. Därför är det viktigt att arbeta för att de skall få tid att arbeta med en textstil där de kan få tid och utrymme att utveckla denna säkerhet.

Liksom flickor behöver få chansen att börja tidigare med fler textgenrer för att kunna förbättra sina möjligheter behöver pojkar också börja tidigare med utredande typer av text, fast av andra orsaker. Deras texter innehåller färre pronomina och ligger troligtvis närmare en analyserande stil. Pojkar tenderar alltså att skriva på ett sätt som ligger nära en utredande text. De har samtidigt generellt lägre betyg än flickor i textproduktion. Om de tidigare under skoltiden skulle få mer positivt respons till sin produktion skulle de förmodligen också se texten mer som ett positivt uttrycksmedel, vilket är något som troligtvis är mer samstämmigt med styrdokumentens intentioner.

För att motverka flickors problem när de skall börja arbeta med utredande typer av text bör man börja tidigare med att arbeta med sådana textgenrer. Detta skulle troligtvis göra att de senare inte känner sig så främmande för utredande genrer. Under större delen av grundskoletiden skriver de flesta elever enbart berättande typer av text. Ofta skriver man under den senare delen också texter där eleverna skall argumentera för en idé eller åsikt. Rapporter och andra mer utredande texter produceras ofta inte inom svenskämnet utan inom andra ämnen som fysik, samhällsvetenskap eller religion. Detta gör att eleverna inte får den språkhandledning som de kanske skulle behöva för att utveckla sitt språk för sakprosatexter. Det är viktigt att eleverna förstår att språket är ett verktyg. Den som inte arbetar för att förbättra sitt språk kan få minskade möjligheter att få gensvar för sina åsikter i större sammanhang. Flickor

får generellt högre betyg än pojkar i skolan. Ändå har pojkarna högre lön i arbetslivet. Flickor ger pojkar utrymme både i den talade och i den skrivna kontexten. Förståelse och träning inom fler genrer skulle troligtvis öka medvetenheten och elevernas sociala repertoar så att fler skulle få chansen att kunna vidareutvecklas i arbetslivet och därmed få samma chanser som de som har en bredare social repertoar naturligt i sin omgivning.

För undervisningen i skolan innebär en skillnad mellan flickors och pojkars uttryckta säkerhet i sin ståndpunkt i text att man inte når upp till läroplanens mål att eleverna skall kunna uttrycka sina åsikter (Skolverket 2:2) och att det inte skall finnas någon skillnad mellan könen. Flickor har i studier av olika samtal visat sig ändra sitt sätt att prata, om pojkar varit närvarande. De har fler modifierande uttryck (som är försvagande), vilket gör att de inte framstår som säkra på det de säger. Detta är något som troligen påverkar en framtida karriär i yrkeslivet, oavsett om de för övrigt har ett statistiskt bättre och rikare språk än vad pojkarna har.

De skillnader som kan urskiljas i denna undersökning är enbart procentuella. Variationen mellan olika individer är betydligt större än den statistiska skillnad som hittats. Därför bör man alltid se till individen i första hand (Skolverket 2:2). Pojkar betraktas ofta som en homogen grupp som tar för sig, men samtidigt saknar en del av dem kunskaper om mer formella texttyper. De har sämre betyg än flickor när det gäller textproduktion i skolan. Flickor kan betraktas som förfördelade av samhället i stort. De lär sig följa ett mönster där de inte skall ta plats i det offentliga samtalet. Samtidigt presterar flickor bättre både i grundskolan och gymnasieskolan, och fler läser på högskola och universitet. Det språk flickor har är inte på något sätt sämre än pojkarnas, det är enbart frekvensen av olika typer av ord som skiljer.

10. Sammanfattning

För att man ska kunna förbättra elevernas situation i skolan och deras liv utanför och efter skolan måste man våga se de faktiska skillnaderna i uttryckssätt. I många undersökningar studeras hur kvinnor talar och uttrycker sig i olika situationer. När den skrivna texten i dagens IT-baserade samhälle blir allt viktigare måste så många elever som möjligt få en rimlig chans att i skrift kunna uttrycka sig på ett sätt som gör att

de tas på allvar av omgivningen. De måste kunna urskilja och kunna använda fler genrer för att tas på allvar både i skolan och i samhället.

I denna studie visar resultatet av jämförelsen av texter skrivna av flickor och pojkar att det finns en markant skillnad i bruket av förstärkande adverb. Dessa kan till viss del ange författarens säkerhet i de påståenden som texten uttrycker. Skillnaden i uttryck mellan flickor och pojkar återfinns alltså inte bara, som många undersökningar visar, i talat språk utan också i skriven text. Avsikten med att använda en kvantitativ metod var att få ett verktyg, om än något trubbigt, för att kunna studera eventuella könsskillnader i ett textmaterial på ett sätt som krävde så få kvalitativa bedömningar som möjligt. Resultatet är ytterst påtagligt även om orsakerna inte är självklara.

För skolan innebär detta att de svenska läroplanernas mål att verka för jämställdhet och möjlighet för eleverna att kunna uttrycka sig och påverka med sitt språk inte uppnås fullt ut. För att kunna nå målen måste även texters språk beaktas. Flickor vågar, trots bättre betyg i skolan än pojkar, inte uttrycka sina åsikter på ett direkt sätt. Även om det kan upplevas som en anpassning till en manlig språknorm borde flickor få kunna uttrycka sina åsikter på ett friare sätt i skolan, samhället och arbetslivet.

11. Litteratur

- Fernberg, M. & Holmberg, P. 2003. Modala val kring glad punkt – En positioneringsanalys av ett kåseri i *Texten framför allt – Festskrift till Aina Lundqvist på 65-årsdagen den 11 september 2003* (38-50). Göteborg
- Garne, B. 1996. Skrivförmågan och jämställdheten I: *Samspel och variation 1996 Språkliga studier tillägnade Bengt Nordberg på 60-årsdagen*. Thelander M & Elmevik L. (red.) 131-139. Uppsala.
- Hammarbäck, S. 1989. Skrivutveckling – hinder och möjlighet för eleverna på gymnasieskolans yrkesinriktade linjer I: *Språkutveckling under skoltiden*. Sandqvist C. & Telemann U. (red.) 143-158 Lund.
- Hultman, T-G, Westman M. 1977. *Gymnasistsvenska*. Lund
- Hultman, T-G. 1989. Skrivutveckling i ett pragmatiskt perspektiv I: *Språkutveckling under skoltiden*. Sandqvist C. Telemann U. (red.) 117-142 Lund.
- Hultman, T-G. 1980. *Språk och kön i skolan : några resultat från undersökningar av elevspråk*. Lund.
- Koppel M, Shlomo A, Fine F & Shimoni A R. 2003. *Gender, Genre, and Writing Style in Formal Written Texts*. <http://www.cs.biu.ac.il/~koppel/male-female-text-final.pdf> 06 Nov 2003
- Kuyumcu, E. 2004. Genrer i skolans språkutvecklande arbete i *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. s573-595 Hyltenstam K, Lindberg I (red.) Lund.
- Labov, W. 1972. *Sociolinguistic Patterns*. Philadelphia.
- Lakoff, R. 1973 *Language and Woman's Place* New York.
- Lücher, I. 1979. *Förstärkande och modifierande adverb i svenskt elevspråk* FUMS rapport nr 72. Uppsala.
- Mulac A. 2001. *The Gender-linked Language Effect*. <http://homepage.psy.utexas.edu/HomePage/Class/Psy394V/Pennebaker/ClassNotes/GenLink%20Language.doc> 12 Nov 2003
- Nilsson J. 2005. *Adverb i interaktion*. Göteborg.
- Nyström C. 2000. *Gymnasisters skrivande: en studie av genre, textstruktur och sammanhang* I: *Skrifter / utgivna av Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet*, 51. Uppsala
- Ohlsson, M. 1999. Att konstruera kön – En studie av skolelever i enkönad och blandad grupp. I *Svenskans beskrivning 23-1999*. 326-335. Lund
- Oscarson M. 1993. *Engelska I Årskurs 9*. Stockholm.

- Pinker S. 1994. *The language instinct : the new science of language and mind*. London.
- SAG = Teleman U & Hellberg S & Andersson E m.fl. 1999. *Svenska Akademiens Grammatik 2 Ord*. Stockholm.
- SAG = Teleman U & Hellberg S & Andersson E m.fl. 1999. *Svenska Akademiens Grammatik 4 Satser och meningar*. Stockholm.
- Skolverket = Utbildningsdepartementet 1994
- Talbot M. 1998. *Language and Gender*. Malden.
- Trudgill P. 1974. *The social differentiation of English in Norwich*. Cambridge.
- Utbildningsdepartementet. 1994. Läroplaner för det obligatoriska skolväsendet och de frivilliga skolformerna : Lpo 94 : Lpf 94 Stockholm.

12. Bilagor

12.1 Tabell 2 Tabellen visar antalet räknade ord inom kategorierna adjektiv, adverb, adverb med försvagande modifierande funktion, åsiktsuttryckande eller förstärkande adverb och antal ord i per text. Sedan följer det relativa antalet i varje kategori jämfört med antalet ord i texten.

Flickor

nr	Adj.	Adv.	Mod. Adv.	Åsiktsut.	Ord	% Adj.	% Adv.	% Mod. Adv.	% Åsiktsut.
1	4	7	3	0	214	0,019	0,033	0,014	0,000
2	9	18	7	0	243	0,037	0,074	0,029	0,000
3	7	4	1	1	253	0,028	0,016	0,004	0,004
4	14	24	1	0	331	0,042	0,073	0,003	0,000
5	9	15	2	0	283	0,032	0,053	0,007	0,000
6	25	32	1	0	482	0,052	0,066	0,002	0,000
7	15	34	6	1	330	0,045	0,103	0,018	0,003
8	33	56	17	3	729	0,045	0,077	0,023	0,004
9	16	23	1	1	345	0,046	0,067	0,003	0,003
10	8	12	0	1	211	0,038	0,057	0,000	0,005
11	13	11	1	0	211	0,062	0,052	0,005	0,000
12	16	21	2	1	317	0,050	0,066	0,006	0,003
13	13	29	0	1	375	0,035	0,077	0,000	0,003
14	9	41	5	5	504	0,018	0,081	0,010	0,010
15	25	44	4	0	513	0,049	0,086	0,008	0,000
16	34	48	9	2	700	0,049	0,069	0,013	0,003
	15,625	26,188	3,750	1,000	377,563	0,040	0,066	0,009	0,002

Pojkar

nr	Adjektiv	Adverb	Mod. Adv.	Åsiktsut.	Ord	% Adjektiv	% Adverb	% Mod. Adv.	% Åsiktsut.
17	14	24	5	0	401	0,035	0,060	0,012	0,000
18	4	21	5	1	309	0,013	0,068	0,016	0,003
19	22	44	2	2	594	0,037	0,074	0,003	0,003
20	25	29	5	5	511	0,049	0,057	0,010	0,010
21	23	30	5	5	558	0,041	0,054	0,009	0,009
22	34	30	8	3	448	0,076	0,067	0,018	0,007
23	15	39	3	4	458	0,033	0,085	0,007	0,009
24	28	27	7	1	410	0,068	0,066	0,017	0,002
25	14	36	0	1	437	0,032	0,082	0,000	0,002
26	27	26	13	2	395	0,068	0,066	0,033	0,005
27	21	18	2	3	438	0,048	0,041	0,005	0,007
28	9	5	2	0	183	0,049	0,027	0,011	0,000
29	19	29	1	1	428	0,044	0,068	0,002	0,002
30	15	32	5	0	369	0,041	0,087	0,014	0,000
31	11	26	1	0	375	0,029	0,069	0,003	0,000
32	15	9	1	0	193	0,078	0,047	0,005	0,000
	18,500	26,563	4,063	1,750	406,688	0,046	0,064	0,010	0,004

12.2 Exempel på elevtexter

Här följer exempel på elevtexter. Exempeltext ett och två är kortare texter från en flicka och en pojke med an exempel tre och fyra är längre texter. Namn på personer och platser har anonymiserats i texterna.

Text 1:

Jag har respekt för...

Jag har respekt för de flesta, men de som mobbar och trycker ner alla andra har jag verkligen ingen respekt för. Varför ska man respektera någon som inte respekterar andra? Respekt kan vara popularitet, men det behöver inte alltid vara det, bara för att man har mer respekt för vissa betyder ju inte att de behöver vara mer populära. Respekt kan vara makt, om alla har respekt och ser upp till en kan det ju vara väldigt enkelt att få de till att göra som man säger. Jag tycker att man borde ha respekt för de personer som vågar stå för vad de tycker, även de som törs tycka tvärt emot vad kompisarna tycker, inte faller för grupptricket. Men ibland krävs det mycket med mod och hjälp av andra för att klara det.

Vissa lärare i skolorna pratar om att vi ska visa respekt för dom och göra som de säger, men om de inte visar respekt för oss varför ska vi då visa respekt för dom, om vi inte gör det måste vi gå till rektorn för att vi har varit stöddiga mot lärarna. Men om dom inte visar oss respekt och är stöddiga mot oss så händer ingenting. Det är fel. Där är så jag tycker.

Text 2:

Respekt; vördnad, aktning, kan tolkas på olika sätt av olika människor. Vad har då populariteten för någon betydelse hos en som anser att respekt är något man känner inför den som vågar gå sin egen väg eller vara sig själv? Än en gång så varierar ordet respekt på de olika människorna.

Det är viktigt att leva sitt liv som man själv vill, inte följa en massa dumma normer eller utsätta sig själv för grupptrick och göra saker man inte själv vill bara för att få respekt. Om det det är vad man kallar respekt så är det bättre att undvika det än att sträva efter det. Men efter-

som olika människor tycker och tänker olika om olika saker bl a om respekt, så blir tolkningen av respekt mycket varierande och flexibel.

Jag har respekt för den som lever upp till sina egna normer och förväntningar för att sedan ha ett bra och trivsamt liv. Jag har respekt för det p.g.a att många kan lätt missförstå och missbruka ordet respekt och kan samtidigt få allvarliga konsekvenser.

Det är inte respekt när nån gör saker för dig p.g.a rädsla eller fruktan, Utan av beundran och modighet.

Text 3:

Jag har respekt för...

Respekt.

Är vad många vill ha, men vad få har.

Respekt.

Är ett ord som har blivit missuppfattat. Respekt är inte då man är rädd för den som är stor och stark.

Respekt.

Är inte heller då man måste krypa på knäna för den som är stor och stark. Varför är det så tufft att vara kaxig? Varför vill så många, att människor ska gå runt och vara rädda för dem? En människa med respekt är en människa som står högt i rang. De som syns hörs och märks. Det är en som ingen vågar säga imot.

Om personen skulle bråka med någon, så skulle den ringa ett telefonsamtal och så kommer det tjugo personer för att slå ner, hota eller trasskassera den stackars människan som personen har bråkat med. ¶

En person med respekt är en människa med kontakter. Människan med respekt har många fiender. Den är inte särskilt omtyckt, faktiskt är den ofta mindre omtyckt än vad den vet om.

Hur kan ett ord som respekt, ha blivit så missuppfattat? Hur kan ordet respekt ha så stor betydelse för så många ungdommar? De flesta ungdommar som försöker leva upp till ordet respekt, de vill ha respekt. Därför att de vill vara någonting. Har man inte respekt är man ingenting. Jag tänker, alltså finns jag, det duger inte längre. Det är sådana människor som säkert inte har någon skolutbildning de som inte kommer bli någonting. Istället har de bytt utbildningen mot att vara respekterad. Då känner de att de är något. För mig är respekt något fint.

Det är bara väldigt synd att det ordet har blivit så missuppfattat. En människa föds med respekt, alla har det inom sig. Men sen har många fått en egen uppfattning om vad det är. Många har blivit påverkade utifrån av vad som är och menas med respekt. Det finns en massa anledningar på ur man ser på respekt. Tex. hur gammal man är, vika kompiskretsar man umgås i och vilken erfarenhet av livet man har. Vi är djur. Vi härstammar från aporna och det kan ingen ändra på! I djungeln är det djungelns lagar som gäller. Störst och bäst överlever. Men respekt har ju inget med djungelns lagar att göra.

Även fast jag tror att många tror så. Fast för de som har den s.k. respekten den kanske bara är lite mer djuriska av sig? De skulle kanske ha fötts som lejon istället?

Respekt är något vackert. Respekt är inget man får. Respekt är något man visar för andra. För mig är respekt att jag inte stjälar, läser andras privata saker även fast det ligger framme. Respekt är också att inte göra intrång på andras integritet.

Shackelton, var en upptäcksresande som levde för 100 år sedan. Han var en otrolig ledare och förebild. Han är värd att hedras och minnas för hans tapperhet och mod.

Jag respekterar och ser upp till honom för det han gjorde, och jag är absolut inte rädd för honom. Han är en respekterad man därför att han var tapper och lojal mot sin besättning. De litade på honom dag som natt, även under de svåraste och uslaste förhållanden de levde i.¶

Han gick sin egen väg och lyckades med det. Även då maten var slut och modet låg i botten så lyckades han. Honom ser jag upp till och hoppas att jag själv lärt mig något av honom. Jag visar respekt för djur. Både små ökenmöss och stora hästar. Om en mus ligger och sover skulle jag aldrig gå fram till musen och väcka den bara för att jag vill hålla i den. Sådant för mig är respektlöst. Jag tror nog nästan att alla människor förtjänar att få respekt. Om de visar respekt. Och då menar jag rätt sorts respekt.

Jag visar respekt för gamla och då ska de visa respekt tillbaks. Respekt är inte ett så starkt ord som många tror att det är. Lite sundt förnuft bara. Men hur ska man få en människa att få en ny syn på livet? De lever ju för att uppnå respekt. Det finns så mycket vackert och kul i livet, så varför slänga bort en massa år bara för att FÅ RESPEKT?

Text 4:

Jag har respekt för...

en onsdagsmorgon gick jag till busshållplatsen utanför X skola som det låter heter det lilla samhället X. Skolan var för elever som gick mellan årskurs 1-5. En liten grupp elever samlades där väntan på bussen till högstadie skolan i Y, och jag var en av dem. Det var inga speciala människor utan vanliga ungdomar med föräldrar som typ jobbade på Z. Många av dem var mina vänner. Vi var 5 personer och några av dem var mina vänner bland annat N.

Vi var kompisar, inga vanliga kompisar, ingen vanlig vänskap. Vi var kompisar som hade respekt för varandra, en oehört stor respekt för varandra. dessa 15 år sen våran barndom har vi lyckats skapa en relation som betydde mycket för mig. Jag var ingen poppis i skolan men jag var inte heller någon utebliven elev, isolerad från den riktiga världen. Det var där han kom in i bilden. I tomrummet mellan dessa världar. Jag tror det var samma sak för han. Vi har från 2 olika vinklar i en triangel komit och mötts i samma punkt.

På morgonen denna onsdag hade vi so lektion, först på schemat. Rastlöst stod jag vid ett hörn, tittade ut genom fönstret och längtade efter att vår so-lärare skulle komma så att jag slapp stå rastlös ute i korridoren. Vår so-lärare kom upp till salen utan några som helst uppmärksamheter. Det var inga som hälsa på henne, inga som kom fram till henne eller nåt. Jag tänkte bakåt i tiden, då skoltiden var strängast. Alla elever hälsade, frågade, lyssnade och allt detta betydde bara än sak, RESPEKT, en sak som vi nu 40, 50 år senare förlorat helt om man jämför mot då. Orsaken är enkel, man har låtit eleven med åren fått mer frihet, men man har fått alldeles för mycket av det. Respekten har på något sätt glidit ifrån åt fel håll. Nu prata jag om ungdomar, det som jag en gång var. Liksom lektionen gick åt skogen, orsakade av ett gäng killar som fullständig struntar i skolan. och konsekvenserna efter fick vi andra tillsammans med "dom" tar på oss. Delsmässigt får vi inget gjort och dels får vi jobba mycket hemma.

Jag brukade alltid jämföra min relation med N. Tänk om alla skulle behandla varandra så som vi gjorde, med respekt oavsett ålder, utseende eller ras. När N var hemma hos mig eller jag hos han, så bruka vi komma överrens rätt så bra. Vi hade några olika intressen, när jag lyssnade på musik hemma på någon grupp han inte gillade, lyssnade han på det i alla fall, bara för att respektera min musiksmak. På så sätt kan vi hålla ihop vår vänskap på ett bra sätt och länge. Detta trots att jag gick i 9:an och han i 8:an. liksom alla andra

dagarna fortsatte som det gjorde. Utan någon bra stämning i klassen. Klassen gled isär allt för mycket, mellan dessa grupper som bildats.

Jag klarade mig bra i högstadiet och dessamma med gymnasium där jag läste Naturvetenskaps programet. Jag jobbar idag som kemist för Astarazenica utaför Stockholm. Jag trivs bra med mitt jobb. jag har vänner där som är trevliga och snälla och respekt har jag för första gången fått känna av flera personer, de respekterar mig som den jag är, att jag är invandrare med en annan kultur som jag tagit med mig från Vietnam.

Respekt får man när man själv ger någon annan respekt, så som man vill att andra ska behandla en ska du behandla andra. Alla är inte lika och det respektera jag!